

RAPORT

cu privire la activitățile realizate pentru implementarea Programului
Național de Control al Cancerului pentru anii 2016-2025
pentru anul 2016-2020

Obiectivul general: Reducerea mortalității prin cancer cu 7 % pînă în anul 2025

Nr. crt.	Acțiuni	Responsabili pentru implementare	Parteneri	Activități realizate în 2020
1	2	4	5	6
Obiectivul specific 1. Reducerea cu 10% pînă în 2025 a incidenței tipurilor de cancer: pulmonar, de piele, stomac, ficat, prostată, colorectal, cervical și mamă prin controlul factorilor de risc comportamentali (fumatul, consumul de alcool, alimentație, activitate fizică) și prin vaccinare				
1.1. Prevenirea și reducerea prevalenței factorilor de risc comportamentali, precum fumatul, consumul nociv de alcool, alimentația nesănătoasă, inactivitatea fizică și expunerea la soare				
1.1.1.	Monitorizarea prevalenței factorilor de risc ai cancerului și informarea anuală a Comitetului de coordonare a programului privind controlul cancerului și evoluția acestora	Ministerul Sănătății	Centrul Național de Sănătate Publică	În 2017, Republica Moldova a inițiat Programul Național de Control al Cancerului și Programul Național privind Controlul Tutunului, desemnând coordonatori și instituții responsabile, precum și grupuri de lucru la nivelul Institutului Oncologic. Au fost realizate studii privind prevalența factorilor de risc comportamentali și starea nutrițională a copiilor. În 2018 s-au implementat măsuri de control al tutunului, inclusiv instruirea personalului, controale în unitățile economice, consultări publice și elaborarea Protocolului Clinic Național „Renunțarea la fumat”. În 2019, Legea nr. 97/2019 a adus modificări legislative importante pentru controlul tutunului, inclusiv țigarele electronice. S-a desfășurat Studiul Global privind Fumatul la Adolescenți (GYTS), consiliere pentru renunțarea la fumat și propuneri bugetare pentru majorarea accizelor. În 2020, legea a intrat în vigoare, implementând restricții asupra produselor din tutun, interzicerea aromelor de mentol și expunerii vizibile în magazine. Monitorizarea legislației și sprijinul pentru dependența de tutun au continuat, iar vaccinarea împotriva HBV și HPV a contribuit la reducerea factorilor de risc. În general, indicatorii pentru 2020 au fost realizați, cu unele activități preventive încă în curs.
1.1.2.	Implementarea activităților de control a tutunului în conformitate cu programul național privind controlul tutunului pentru anii 2012-2016	Ministerul Sănătății	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare; Ministerul Finanțelor; Ministerul Economiei; Ministerul Educației; Ministerul Afacerilor Interne; Organizația Mondială a	În 2017, Legea nr. 278/2007 privind controlul tutunului a fost actualizată, clarificând definițiile, stabilind niveluri de emisii, interdicții pentru fumat în spațiile publice și educaționale, restricții de publicitate și protecția minorilor. Monitorizarea producției, importului și comercializării a fost realizată, însă consilierea pentru dependența de tutun și colaborarea cu ONG-urile au rămas limitate. În 2018, prevederile legislative au fost aplicate efectiv prin controale inopinate, consultări publice și aprobarea Protocolului Clinic Național „Renunțarea la fumat”. În 2019, Legea nr. 97/2019 a extins controlul tutunului la produse conexe și țigarete electronice; consumul în rândul elevilor a fost monitorizat prin Studiul Global privind Fumatul la Adolescenți, iar consilierea și propunerile de majorare a accizelor au continuat. În 2020, au intrat în vigoare restricții privind aromele de mentol și expunerea vizibilă a produselor. Monitorizarea, controlul comercializării și consilierea pentru dependență au continuat, iar evenimentele dedicate Zilei Mondiale fără Tutun și Zilei Naționale de renunțare la fumat au susținut informarea publicului. Indicatorii pentru 2020 au fost în general realizați,

			Sănătății; Centrul Național de Sănătate Publică; societatea civilă	cu prevenția și consilierea în curs de dezvoltare.
1.1.3.	Implementarea activităților de control a consumului nociv de alcool în conformitate cu programul național privind controlul alcoolului pentru anii 2012-2020	Ministerul Sănătății	Ministerul Agriculturii și Industriei; Alimentare; Ministerul Finanțelor; Ministerul Economiei; Ministerul Educației; Ministerul Afacerilor Interne; Organizația Mondială a Sănătății; Compania Națională de Asigurări în Medicină; Centrul Național de Sănătate Publică, societatea civilă	În perioada 2017–2020, au fost implementate măsuri susținute pentru reducerea consumului nociv de alcool și a efectelor sale asupra sănătății. La nivel național s-au desfășurat campanii de informare, seminare, ateliere și programe școlare, vizând inclusiv grupurile vulnerabile – femei gravide, adolescenți și tineri. Mesajele privind riscurile alcoolului au fost promovate prin mass-media, materiale educaționale și evenimente comunitare. Sistemul medical a oferit consiliere și identificarea precoce a persoanelor cu risc crescut, redirecționându-le către tratament specializat. Politicile naționale au inclus și măsuri legislative și de control, precum instruirea conducătorilor auto, controale în unitățile economice și etichetarea produselor alcoolice. Datele statistice arată o ușoară scădere a incidenței alcoolismului cronic, iar programele de prevenire și reducere a consumului nociv și-au atins indicatorii, în conformitate cu recomandările OMS și prioritățile Uniunii Europene.
1.1.4.	Implementarea activităților de reducere a expunerii la factorii de risc nutriționali modificabili în conformitate cu programul național în domeniul alimentației și nutriției pentru anii 2014- 2020	Ministerul Sănătății	Ministerul Agriculturii și Industriei; Alimentare; Ministerul Educației; Compania Națională de Asigurări în Medicină; Ministerul Sănătății; Centrul Național de Sănătate Publică	Povara bolilor legate de alimentație rămâne o provocare majoră în Republica Moldova, cu malnutriție la copii și femei gravide și suprapondere/obezitate la adulți. Statisticile arată că 6–6,4% dintre copiii sub 5 ani au retard statural, circa 20% suferă de anemie, iar o treime din adulți sunt supraponderali sau obezi. Stilul de viață sedentar și consumul redus de fructe și legume cresc riscul pentru boli netransmisibile. Între 2014 și 2018, au fost desfășurate campanii de informare, seminare, materiale educaționale și programe școlare pentru promovarea unei alimentații sănătoase, a activității fizice și a comportamentelor sănătoase. S-au implementat programe de fortificare cu fier și acid folic, promovarea alăptării și reducerea consumului de sare, zahăr și grăsimi trans. Intervențiile au crescut gradul de conștientizare și au susținut aplicarea măsurilor prevăzute în Programul Național de Alimentație și Nutriție 2014–2020
1.1.5.	Realizarea studiilor privind prevalența fumatului în rândul lucrătorilor medicali și a bolnavilor de cancer	Ministerul Sănătății		Această acțiune nu a putut fi finalizată din cauza lipsei resurselor financiare. În acest sens, au fost înaintate propuneri către CNAM pentru a susține financiar efectuarea studiului.

1.1.6.	Dezvoltarea capacităților de comunicare și consiliere a specialiștilor oncologi pentru utilizarea în activitate a sfatului minim de renunțare la fumat.	Ministerul Sănătății	Organizația Mondială a Sănătății	Ghidul de terapie antitabac – consiliere și tratament, elaborat de CNSP, a fost implementat în activitatea medicilor oncologi din cadrul IMSP IO. Ghidul oferă un instrument practic pentru toate categoriile de personal medical implicat în consilierea și tratamentul renunțării la fumat, cu scopul reducerii consumului de tutun și a expunerii la fumul de tutun. Documentul abordează dependența de tutun și propune metode de diagnostic și tratament adecvate.
1.1.7.	Elaborarea regulamentelor sanitare privind activitatea solarilor și cabinetelor cosmetice	Grup de lucru intersectorial	Societatea civilă	MSMPS a instituit un Grup de lucru intersectorial pentru coordonarea și implementarea regulamentelor.
1.2. Comunicarea, informarea și educarea publicului larg și al tuturor furnizorilor de servicii de sănătate privind măsurile de prevenire a cancerului				
1.2.1.	Organizarea evenimentelor științifice, a atelierelor de lucru, conferințelor, lecțiilor, etc. în domeniul prevenirii și controlului cancerului		Mass-media; organizații non guvernamentale; autoritățile publice locale; Ministerul Educației	Începând cu 2017, Republica Moldova și-a consolidat eforturile pentru prevenirea și controlul cancerului prin Programul Național de Control al Cancerului 2016–2025, lansat public printr-o masă rotundă cu specialiști din asistența medicală primară și secundară. Pe parcursul anilor, au fost organizate conferințe științifico-practice cu participare internațională, iar specialiștii și voluntarii au desfășurat lunar acțiuni de prevenire a cancerului mamar prin vizite în colective, emisiuni media și sesiuni educative în cadrul „școlii pacientului”. Prevenția și screeningul cancerului de col uterin au fost prioritare: campanii naționale au promovat testul Papanicolau, iar fetele de 10 ani au fost incluse în programul de vaccinare anti-HPV. Conferințele și seminarele pentru medici au crescut capacitatea profesională, iar activitățile pentru populație au informat femeile despre importanța screeningului regulat. Campania „Rămâneți sănătoase! Faceți testul PAP!”, lansată în 2020, a instruit jurnaliști, a creat site-ul www.paptest.md , și a produs materiale variate (spoturi TV și radio, pliante, twibboni, mărturii video), organizând 14 articole și 4 webinarii pentru informarea corectă despre screening și vaccinare. Deși pandemia COVID-19 a suspendat temporar activitățile, campania a fost relansată în iulie 2020 cu mesajul: „Sănătatea femeilor este importantă chiar și în timpul pandemiilor!”. Rezultatele sondajului KAP post-intervenție (2020), cu sprijinul UNFPA și SDC, au evidențiat îmbunătățiri în cunoștințele, atitudinile și practicile populației privind prevenția cancerului de col uterin, oferind recomandări bazate pe dovezi pentru accelerarea eforturilor naționale.
1.2.2.	Organizarea activităților de sensibilizare și comunicare privind prevenirea factorilor de risc în cadrul Zilelor Internaționale și celor Naționale de Sănătate, conform calendarului prestabilit	Ministerul Sănătății; Compania Națională de Asigurări în Medicină	Organizațiile neguvernamentale; mass-media	În ultimii ani, Republica Moldova a intensificat prevenția cancerului prin campanii și evenimente naționale și internaționale, vizând informarea și educarea populației privind factorii de risc și importanța screeningului. Lansarea Programului Național de Control al Cancerului 2016–2025 a fost marcată printr-o masă rotundă cu specialiști, ONG-uri și parteneri internaționali, iar ulterior au fost organizate seminare, lecții în școli, expoziții, webinarii și materiale informative pentru medici și public. Campaniile au vizat prevenția cancerului mamar și de col uterin, promovând vaccinarea anti-HPV, testul Papanicolau, consilierea, screeningul și stilul de viață sănătos. În 2020, campania „Păstrează sănătatea! Fă testul citologic!” a fost relansată, incluzând instruirea jurnaliștilor și specialiștilor, distribuirea de materiale informative și lansarea site-ului www.paptest.md , precum și sesiuni online pentru menținerea serviciilor de screening în contextul COVID-19.

1.2.3.	Informarea publică și instruirea grupurilor țintă despre vaccinarea împotriva papilomului virusului uman, conform rezultatelor Studiului de fezabilitate	Ministerul Sănătății; Compania Națională de Asigurări în Medicină	Organizații neguvernamentale; mass-media	În cadrul implementării vaccinului anti-HPV, conform Ordinului MSMPS nr. 935/2017, Republica Moldova a desfășurat ample activități de informare, instruire și comunicare. A fost organizată o conferință națională pentru epidemiologi, pediatri și ginecologi, cu participarea experților OMS, urmată de 23 de seminare teritoriale, beneficiind aproximativ 3000 de lucrători medicali. Materialele informative (ghiduri, pliante, FAQ) au fost elaborate în română și rusă și puse la dispoziție pe pagina CNSP. Vaccinarea a început în decembrie 2017 pentru fetele de 10 ani, continuând în 2017–2018 cu două doze la șase luni pentru fetele născute în 2007–2008. La finalul lui 2018, 63,7% au primit prima doză și 50,7% a doua, cu acoperire peste 80% în majoritatea teritoriilor și peste 90% în raioanele Briceni, Călărași și Florești. Pentru creșterea acoperirii, au fost organizate 47 de seminare teritoriale suplimentare. În 2019, vaccinarea gratuită s-a extins la fetele de 10–12 ani, folosindu-se Gardasil tetravalent, eficient până la 100% împotriva tulpinilor HPV 16 și 18 și 6 și 11. Rata medie de cuprindere a fost de aproximativ 50%, iar vaccinările continuă anual pentru a asigura protecția fetelor și atingerea obiectivelor de sănătate publică.
1.2.4	Elaborarea strategiilor de comunicare și a materialelor informative și educaționale cu privire la rolul screening-ului cancerului cervical și colorectal și depistării precoce a cancerului mamar	Ministerul Sănătății, Compania Națională de Asigurări în Medicină	Organizația Mondială a Sănătății; Fondul de urgență al Organizației Națiunilor Unite pentru Copii; Fondul pentru Populație a Națiunilor Unite	Pentru lucrătorii medicali, pentru părinți, îngrijitori, pedagogi, fete, au fost elaborate materiale informative, Ghiduri și pliante privind "Vaccinarea împotriva PVU. Întrebări și răspunsuri frecvente" (română/rusă), și plasate pe pagina Web a CNSP (http://cns.md/index.php/vaccinarea-hpv/). În anul 2018, cu suportul UNFPA, au fost elaborate și distribuite trei tipuri de materiale informaționale (pliante) destinate profilaxiei, depistării precoce și tratamentului cancerului de col uterin: -Pașii de urmat după un rezultat anormal al testului Papanicolau; -Screening-ul de col uterin; -Virusul Papiloma Uman și cancerul de col uterin. Aceste materiale au fost utilizate în cadrul acțiunilor de informare și comunicare derulate în Săptămâna Europeană de prevenire a cancerului de col uterin, desfășurată între 28 ianuarie și 3 februarie 2018. Tot în anul 2018, pe parcursul lunii octombrie, Școala pacientului în lupta împotriva cancerului de sân a fost organizată la Centrul Consultativ Diagnostic al IMSP Institutul Oncologic, în fiecare joi și vineri. Activitatea a vizat instruirea și familiarizarea pacientelor aflate la evidență cu această patologie, prin sesiuni susținute de medici specialiști. În 2020, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a aprobat Standardul privind organizarea și funcționarea serviciilor de screening cervical, care include patru componente esențiale: asistență medicală primară, citologie, colposcopie și histopatologie (Ordinul MoHLSP nr. 36 din 17.01.2020). Standardul a fost tipărit în 3.000 de exemplare și distribuit tuturor unităților care oferă servicii de screening cervical din Republica Moldova, inclusiv personalului de laborator și cabinetelor de colposcopie. Pe lângă pliante, au fost elaborate și distribuite postere informative cu mesaje-cheie: - Stop cancerul de col uterin; - Programul de screening cervical implementat în Moldova; - Virusul Papiloma Uman și istoricul natural al infecției HPV; - Metodele de prevenire a cancerului de col uterin: vaccinarea + testul Papanicolau. De asemenea, pentru cursanți au fost dezvoltate materiale informative privind: - metodele de prevenire a cancerului de col uterin (vaccinarea și testul Papanicolau);

				- principiile și etapele implementării screeningului cervical la nivelul asistenței medicale primare; - prelevarea probei citologice.
1.2.5	Elaborarea strategiei de comunicare și materialelor informative și educaționale cu privire la reducerea riscului de apariție a cancerului de piele prin protecția de la radiația cu razele UV	Ministerul Sănătății, Compania Națională de Asigurări în Medicină	Fondul pentru Populație a Națiunilor Unite	În anul 2017 au fost elaborate și diseminate materiale informative destinate lucrătorilor medicali, părinților, îngrijitorilor, cadrelor didactice și fetelor privind vaccinarea împotriva HPV („Vaccinarea împotriva PVU. Întrebări și răspunsuri frecvente”), în limbile română și rusă. Materialele au fost publicate pe pagina web a Centrului Național de Sănătate Publică, contribuind la informarea populației și la creșterea gradului de conștientizare privind prevenirea cancerului de col uterin prin vaccinare.
1.3. Prevenirea și reducerea prevalenței factorilor de risc determinați de infecții				
1.3.1.	Elaborarea și implementarea studiului de fezabilitate privind introducerea vaccinului HPV în Republica Moldova	Ministerul Sănătății	Organizația Mondială a Sănătății; Fondul de urgență al Organizației Națiunilor Unite pentru Copii Fondul pentru Populație a Națiunilor Unite	UNFPA Moldova, în parteneriat cu Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare și Asociația Internațională de Prevenire a Cancerului Cervical, a susținut consolidarea capacităților naționale pentru implementarea Screening-ului de Col Uterin și integrarea acestuia cu vaccinarea împotriva HPV, ca măsuri complementare de prevenire a cancerului de col uterin. Au fost realizate analiza situației la nivel național, elaborarea și aprobarea planurilor de implementare, perfecționarea cadrului normativ, dezvoltarea standardelor operaționale, instruirea personalului medical și preluarea bunelor practici internaționale. De asemenea, a fost desfășurat un studiu KAP pentru evaluarea nivelului de informare și a comportamentului de utilizare a serviciilor de screening și vaccinare.
1.3.2.	Monitorizarea acoperirii vaccinării contra hepatitei B, morbidității prin hepatita C, și a incidenței și mortalității prin cancer hepatic	Ministerul Sănătății		Vaccinarea și revaccinarea împotriva hepatitei virale B au fost monitorizate sistematic prin colectarea rapoartelor lunare, trimestriale și anuale, în conformitate cu prevederile Programului Național de Imunizări pentru anii 2016–2020, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 1113 din 06.10.2016. Datele au fost raportate către Agenția Națională de Sănătate Publică, asigurând supravegherea continuă a acoperirii vaccinale și a situației epidemiologice. Hepatitele virale au reprezentat o problemă majoră de sănătate publică din cauza răspândirii globale, morbidității și mortalității crescute, precum și a riscului de cronicizare și invaliditate. Vaccinarea împotriva hepatitei B a fost inclusă în programul național pentru contingentul de risc, iar asigurarea suficientă cu vaccinuri și implicarea instituțiilor medico-sanitare au contribuit la menținerea unei acoperiri vaccinale relativ înalte la copii. În anul 2019, datorită imunizărilor și măsurilor profilactice implementate, nu au fost înregistrate cazuri de hepatită virală B acută la copii și nu au fost raportate evenimente adverse post-imunizare asociate vaccinului HVB. Totodată, marcarea anuală a Zilei Mondiale a Hepatitei la 28 iulie a contribuit la creșterea gradului de informare și mobilizare pentru atingerea obiectivului de eliminare a hepatitelor virale până în anul 2030, cu accent pe prevenirea transmiterii materno-fetale.
1.3.3.	Monitorizarea incidenței și mortalității prin cancer gastric	Ministerul Sănătății		S-a realizat monitorizarea incidenței și mortalității prin cancer gastric, incidența constituind 12 cazuri la 100 mii populație, cu o rată mai ridicată la bărbați (16 cazuri la 100 mii) comparativ cu femeile (8 cazuri la 100 mii). Majoritatea cazurilor au fost diagnosticate în stadii avansate, 51,4% în stadiul IV și 18,8% în stadiul III, iar doar 16,5% au fost depistate în stadiile incipiente I–II. Prevalența pacienților cu cancer gastric a constituit 12 499 cazuri, reprezentând 24% din

				totalul cazurilor de cancer înregistrate în Republica Moldova în anul 2016. Circa 53% dintre pacienții nou diagnosticați au decedat în primul an de la stabilirea diagnosticului. Anual a fost analizată dinamica morbidității, ponderea depistării tardive (stadiul IV) și cauzele acesteia. Indicele mortalității prin cancer gastric s-a menținut constant în anii 2016–2017, la nivelul de 7,3 cazuri la 100 mii populație.
Obiectivul specific II. Sporirea cu 25% a ratei de depistare precoce a cancerului (stadiile I și II) până în anul 2025				
2.1. Elaborarea cadrului normativ și a Registrului de screening				
2.1.1.	Elaborarea Standardului Național privind procedurile operaționale pentru screeningul cancerului colorectal, inclusiv implementarea testului FOBT la nivel de AMP, a sistemului de referire pentru colonoscopie, procedurii de colonoscopie și a tratamentului leziunilor precanceroase și al cancerului	Institutul Oncologic; Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; entitatea de coordonare programe screening	Ministerul Sănătății; Compania Națională de Asigurări în Medicină; Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Organizația Mondială a Sănătății;	Au fost emise și implementate documente reglementative pentru consolidarea screening-ului oncologic, inclusiv Ordinul comun MS și CNAM nr. 229/140-A (2016) și ordinele privind investigațiile citologice și depistarea precoce a cancerului colorectal. Protocoalele Clinice Naționale pentru cancerul cervical și colonic au fost actualizate, iar standardele naționale pentru screeningul cervical au fost revizuite. Sistemul de sănătate a fost susținut de UNFPA, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Asociația Internațională privind Prevenirea Cancerului de Col Uterin și Organizația Mondială a Sănătății, iar echipamentele au fost susținute financiar de Ambasada Japoniei în Republica Moldova și Agenția de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare a României.
2.1.2.	Elaborarea și implementarea Registrului de screening: col uterin, colorectal și depistare precoce a cancerului mamar	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic;	Centrul Național de Management în Sănătate; Organizația Mondială a Sănătății; Institutul Oncologic	A fost elaborat Conceptul Registrului Electronic de Screening Cervical și constituit un grup de lucru pentru integrarea acestuia în SIA AMP și SIA AMS, precum și pentru dezvoltarea Registrului cancerului mamar și colorectal. În 2020, conceptul și specificațiile tehnice au fost validate de Ministerul Sănătății și Agenția Națională de Guvernare Electronică, iar licitația pentru dezvoltarea registrului a fost lansată, cu finalizare planificată în 2021. Registrul va colecta date de screening de la facilitățile AMP, laboratoare și cabinete de colposcopie pentru susținerea deciziilor bazate pe dovezi.
2.1.3.	Dezvoltarea de parteneriate internaționale în screeningul cervical, colorectal și depistarea precoce a cancerului mamar	Ministerul Sănătății	Institutul Oncologic; Compania Națională de Asigurări în Medicină; Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Organizația Mondială a Sănătății	În perioada 2016–2020, Republica Moldova, cu sprijinul UNFPA, ICCPA, SDC, OMS și altor parteneri, a consolidat prevenirea cancerului de col uterin și capacitatea sistemului național de sănătate. În 2016 s-a creat Societatea de Colposcopie și Patologie Cervicală, iar în 2017 au fost organizate cursuri de instruire pentru personalul medical primar și lansat proiectul național de prevenire a cancerului de col uterin, inclusiv prin achiziția de echipamente moderne. În 2020, 311 furnizori de servicii medicale primare au fost instruiți online pentru continuitatea screeningului în contextul COVID-19. Tot în 2020, doi ginecologi au finalizat formarea clinică în colposcopie, iar personalul de laborator a fost certificat: 19 citopatologi și 7 patologi, programele fiind integrate în curricula Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” și acreditate internațional. Astfel, Moldova a asigurat servicii de screening și prevenire de calitate, sustenabile și conforme standardelor internaționale.

2.2. Elaborarea Standardelor Naționale privind procedurile operaționale pentru screening-ul cancerului colorectal și diagnosticarea precoce a cancerului glandei mamare				
2.2.1.	Elaborarea Standardului Național privind procedurile operaționale pentru screeningul cancerului colorectal, inclusiv implementarea testului FOBT la nivel de AMP, a sistemului de referire pentru colonoscopie, procedurii de colonoscopie și a tratamentului leziunilor pre-canceroase și al cancerului	Institutul Oncologic Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Entitatea de coordonare a programelor de screening	Ministerul Sănătății Compania Națională de Asigurări în Medicină Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Organizația Mondială a Sănătății	În perioada 2017–2018, au fost emise și revizuite standardele naționale pentru screeningul cancerelor: Ordinul MS nr. 285 din 11 aprilie 2017 a aprobat „Standardul Național al Procedurilor Operaționale privind screeningul cancerului colorectal”. Totodată, în baza Dispoziției MS nr. 335d din 09.07.2018, grupul de lucru a inițiat revizuirea „Standardului Național al Procedurilor Operaționale privind Screeningul Cervical” (aprobat în 2015), care a fost restructurat prin integrarea „Standardului de organizare și funcționare a serviciului de screening cervical în Republica Moldova” (Dispoziția MS nr. 286d din 11.06.2018). Noul document a cuprins atât prevederile privind organizarea serviciilor de screening, cât și funcționarea efectivă a acestora, asigurând standardizare și calitate în implementarea programelor de prevenție.
2.2.2.	Elaborarea Standardului procedurilor operaționale și implementarea unui proiect- pilot pentru depistarea precoce a cancerului mamar	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”	Compania Națională de Asigurări în Medicină; Organizația Mondială a Sănătății	Standardul procedurilor operaționale pentru depistarea precoce a cancerului mamar a fost elaborat de un grup de specialiști și se afla în procedură de avizare. Până în martie 2017, documentul urma să fie implementat în cadrul PCN 102, incluzând și Protocolul Clinic Standardizat pentru medicii de familie, prin care toate femeile de la 18 ani erau supuse examinării anuale a glandelor mamare și instruite lunar în autoexaminare. În cazul identificării unor deviații, femeile sub 35 de ani erau investigate prin ecografie (USG), iar cele peste 35 de ani prin mamografie digitală, investigațiile fiind realizate în cadrul PUAOAM. Astfel, a fost elaborat proiectul „Standardul Național al Procedurilor Operaționale privind depistarea precoce și screeningul cancerului glandei mamare”.
2.3. Elaborarea programului de formare a capacităților lucrătorilor medicali implicați în prestarea serviciilor de Screening cervical, colorectal și diagnosticarea precoce a cancerului mamar				
2.3.1.	Instruirea formatorilor în screening-ul cancerului cervical și colorectal (cadru didactic, medici de familie, asistenți medicali, oncologi, ginecologi, endoscopisti, proctologi, citomorfologi, anatomopatologi, manageri de date, etc.)	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Institutul Oncologic	Ministerul Sănătății; Organizația Mondială a Sănătății	În perioada mai–octombrie 2016, 406 lucrători din Asistența Medicală Primară (69 medici de familie și 337 asistente) din Chișinău, Bălți, regiuni și teritoriul din stânga Nistrului au fost instruiți conform Standardelor Procedurilor Operaționale pentru screening-ul cervical. În mai 2017, Ministerul Sănătății, cu sprijinul UNFPA, a organizat cursuri pentru 16 specialiști de laborator (11 citologi și 5 patologi) din 6 instituții, monitorizând calitatea materialelor procesate. În cadrul Programului regional IFCPC, 3 ginecologi au urmat formarea pentru certificarea internațională în colposcopie, iar 120 de specialiști AMP și-au consolidat competențele în implementarea screening-ului cervical. Personalul a participat și la schimburi de experiență, inclusiv la Conferința Euroasiatică privind screening-ul cancerului de col uterin și colorectal, organizată în mai 2018 la Minsk, Belarus.
2.3.2.	Instruirea formatorilor în depistarea precoce a cancerului mamar (medici de familie, asistenți medicali, oncologi, ginecologi, chirurghi mamologi, citomorfologi,	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae	Ministerul Sănătății; Organizația Mondială a Sănătății	Nu s-au realizat acțiuni de depistare precoce a cancerului mamar în cadrul AMP, deoarece acest indicator nu a fost inclus în performanță (Ordin MS și CNAM nr. 247/125-A din 28.03.2017). În perioada Lunii de conștientizare a cancerului de sân (1–31 octombrie 2018), specialiștii IMSP Institutul Oncologic au desfășurat activități de consultare, consiliere și screening în raioanele Comrat și Cahul, precum și în municipiile Bălți și Chișinău.

	anatomopatologi, radiologi, manageri de date, etc.)	Testemițanu”; Institutul Oncologic		Evaluarea personalului AMP instruit în 2016 a condus la elaborarea componentei AMP în Curricula de screening cervical, iar pentru rezidențiat au fost propuse modificări în Nomenclatorul specialităților (Ordin MS nr. 175 & 2 din 23.12.2015, cod 711.35).
2.3.3.	Elaborarea și ajustarea curriculumului și instruirea lucrătorilor medicali și a managerilor de date în serviciile de screening ale cancerului cervical (serviciul la nivel de asistență medicală primară, Citologie, Colposcopie)	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Institutul Oncologic	Ministerul Sănătății Organizația Mondială a Sănătății	În octombrie 2018, specialiștii IMSP Institutul Oncologic au desfășurat consultări, consiliere și screening pentru cancerul mamar în Comrat, Cahul, Bălți și Chișinău, iar evaluarea personalului AMP instruit anterior a fost integrată în curriculumul de screening cervical. Programele de rezidențiat și postuniversitare au fost actualizate cu module de screening cervical, colposcopie, patologie precanceroasă, oncologie și radioterapie. Peste 600 de medici și asistente au fost instruiți prin Educația Medicală Continuă, consolidând capacitatea națională de prevenire, depistare precoce și management al cancerului.
2.3.4.	Elaborarea și ajustarea curriculumului și instruirea lucrătorilor medicali în serviciile de screening de cancer colorectal (serviciul la nivel de asistență medicală primară, Citomorfologie, Colonoscopie)	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Institutul Oncologic	Ministerul Sănătății Compania Națională de Asigurări în Medicină Organizația Mondială a Sănătății	În perioada 2017–2020, Republica Moldova a implementat un proiect amplu de prevenire a cancerului de col uterin, cu sprijinul UNFPA, SDC, Asociației Internaționale pentru Prevenirea Cancerului de Col Uterin și OMS. Proiectul a vizat reducerea incidenței și mortalității prin servicii de screening accesibile, instruirea personalului medical, dotarea laboratoarelor, integrarea modului de screening cervical în curricula universitară și colegială și monitorizarea centralizată a cazurilor, estimându-se că peste 760.000 de femei vor beneficia până în 2025. În octombrie 2018, specialiștii IMSP IO au desfășurat consultări, consiliere și depistare precoce a cancerului mamar în Comrat, Cahul, Bălți și Chișinău, iar evaluarea personalului AMP instruit anterior a fost integrată în curriculumul de screening cervical. Programele de rezidențiat și postuniversitare au fost actualizate, iar Educația Medicală Continuă a instruit medici în colposcopie, citologie și screening, consolidând capacitatea națională de prevenire și management al cancerelor ginecologice.
2.3.5.	Elaborarea curriculumului de instruire pentru lucrători medicali pentru depistarea precoce a cancerului glandei mamare (asistență medicală primară, citomorfologie, mamografie)	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Institutul Oncologic	Ministerul Sănătății Compania Națională de Asigurări în Medicină Organizația Mondială a Sănătății	În cadrul Lunii de conștientizare a cancerului de sân (octombrie 2018), specialiștii IMSP IO au organizat consultări, consiliere și screening în mai multe raioane și orașe. Personalul AMP instruit anterior a fost evaluat, iar rezultatele integrate în curriculumul de screening cervical. Au fost actualizate specialitățile de rezidențiat și curricula universitară în Oncologie și Oncologie-Radioterapie, iar programele de Educație Medicală Continuă au instruit medici și rezidenți în diagnostic și tratament oncologic, consolidând competențele în prevenție și screening.
2.3.6.	Elaborarea și implementarea programului de instruire pentru personalul abilitat în citologia screening-ului cancerului cervical folosind testul Papanicolau	Institutul Oncologic Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”	Compania Națională de Asigurări în Medicină; Organizația Mondială a Sănătății	Proiectul național pentru prevenirea cancerului de col uterin (2017–2020), susținut de UNFPA, SDC, Asociația Internațională pentru Prevenire și OMS, a vizat reducerea incidenței și mortalității prin cancer cervical. Au fost elaborate programe de instruire pentru citologi (din martie 2018) și organizate vizite de instruire la locul de muncă pentru 91 de specialiști responsabili de prelevarea frotiurilor cervicale. La nivel postuniversitar, a fost aprobat modulul de citopatologie în rezidențiatul de Anatomie Patologică, iar în Educația Medicală Continuă s-au desfășurat cursuri de 100 de credite privind diagnosticul și conduita pacienților cu leziuni precanceroase.
2.4. Fortificarea capacităților de diagnostic precoce la nivel național pentru screeningul cancerului cervical, colorectal și a cancerului mamar				
2.4.1.	Evaluarea capacității actuale, realizarea auditului extern și	Ministerul Sănătății;	Organizația Mondială a	La finele anului 2016, Ministerului Sănătății i-a fost prezentată versiunea finală a Raportului de evaluare a capacităților Serviciului de Citologie Cervicală, care a inclus

	elaborarea planului de dezvoltare a serviciului citologic în conformitate cu recomandările internaționale	Institutul Oncologic	Sănătății	rezultatele principale și recomandările pentru reorganizarea și consolidarea serviciului, în conformitate cu standardele internaționale bazate pe dovezi. Raportul, intitulat Evaluarea serviciilor de citologie de col uterin în R. Moldova și recomandări pentru alinierea acestora la standardele internaționale, a fost elaborat la Chișinău, în decembrie 2016.
2.4.2.	Dotarea laboratoarelor citologice specializate regionale în screeningul cervical	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic;	Organizația Mondială a Sănătății	În anul 2018, a fost planificată dotarea laboratoarelor citologice conform standardelor internaționale. Necesitățile au fost identificate, iar cheltuielile estimate. Echipamentele au fost procurate pentru două laboratoare: Laboratorul Histopatologic al Institutului Mamei și Copilului și Secția de Morfopatologie a Spitalului Clinic Republican – bază clinică a Catedrei de Morfopatologie a USMF „Nicolae Testemițanu”. De asemenea, 7 instituții de învățământ (USMF „Nicolae Testemițanu”, Centrul de excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”, Centrul de educație medicală continuă pentru personal medical și farmaceutic cu studii medii și patru colegii raionale) au fost dotate cu modele anatomice pentru instruire. Microscopice și accesorii au fost achiziționate pentru Centrul Republican de Diagnosticare Medicală.
2.4.3	Evaluarea capacităților cabinetelor care oferă servicii de colposcopie și elaborarea planului de reorganizare	Ministerul Sănătății Institutul Oncologic Compania	Organizația Mondială a Sănătății	În 2017, 16 ginecologi-obstetricieni au fost instruiți în cadrul Programului Regional IFPCP/IARC de Colposcopie și Prevenirea Cancerului de Col Uterin, acreditat cu 5 credite EMC și susținut de UNFPA. Au fost evaluate 18 cabinete de colposcopie și laboratoare de citologie și histopatologie, fiind elaborate recomandări de consolidare. Totodată, au fost aprobate regulamentele Centrului Național de Referință în Colposcopie și Unității de Coordonare a Screeningului Cervical, precum și standardele minime pentru serviciile de screening. Parteneriatul național pentru prevenirea cancerului de col uterin a fost consolidat, iar Centrul Național de Referință a fost dotat cu echipamente prin Programul Kusanone.

2.5 Evaluarea și monitorizarea Programelor de Screening și activităților de diagnosticare precoce a cancerului

2.5.1	Elaborarea și implementarea indicatorilor de control al calității (audit intern și audit extern) al serviciilor de screening al cancerului cervical și colorectal conform standardelor	Ministerul Sănătății Institutul Oncologic	Centrul Național de Management în Sănătate	Indicatorii de control sunt evaluați în conformitate cu Ordinul comun Ministerului Sănătății/Compania Națională de Asigurări în Medicină nr. 515/130a/13.04.2018 „Cu privire la indicatorii de performanță în Asistența Medicală Primară”
2.5.2	Evaluarea și monitorizarea continue a activităților de screening ale cancerului cervical și colorectal	Ministerul Sănătății	Centrul Național de Management în Sănătate	Screeningul cancerului cervical și colorectal este inclus în indicatorii de performanță pentru AMP în cadrul contractelor cu CNAM, cu motivare financiară. În perioada 7 septembrie – 17 octombrie 2018, a fost realizat studiul KAP (Cunoștințe, Atitudini, Practici) pe un eșantion de 1.226 de femei, pentru creșterea conștientizării și promovarea screeningului cervical și vaccinării HPV, iar rezultatele au fost prezentate public pe 28 noiembrie. La sfârșitul anului 2020, au avut loc vizite și discuții de monitorizare on-line cu personalul din 82 de unități AMP, 7 laboratoare de citologie, 5 laboratoare de histopatologie și 19 cabinete de colposcopie, pentru evaluarea conformității serviciilor de screening cervical cu Standardul aprobat privind organizarea și funcționarea serviciului. Raportul de evaluare, discutat și validat cu partenerii naționali, oferă concluzii și recomandări care urmează a fi implementate de managerii unităților și personalul medical pentru asigurarea serviciilor de screening populației vizate.

2.5.3	Monitorizarea și evaluarea rezultatelor proiectului-pilot pentru depistarea precoce a cancerului mamar	Ministerul Sănătății Institutul Oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină; Centrul Național de Management în Sănătate	În cadrul Lunii de Conștientizare a Cancerului Mamar (8–12 octombrie 2018), specialiștii IMSP Institutul Oncologic au oferit consultații gratuite în teritoriu. În municipiul Bălți, medicul Vadim Roșculeț a examinat 292 de femei, depistând 3 cazuri confirmate de cancer mamar, 9 suspiciuni și 1 tumoră benignă. La Cahul, medicul Diana Tcaciuc a examinat 257 de paciente, identificând 3 cazuri de cancer, 16 suspiciuni și 25 patologii benigne; 8 paciente au venit pentru control profilactic. La Comrat, medicul Loreta Taran a examinat 300 de femei, depistând 1 cancer confirmat, 11 suspiciuni și restul patologii benigne; 25 de paciente au venit pentru control profilactic. În total, au fost examinate 849 de femei.
2.5.4	Elaborarea recomandărilor privind proiectul de implementarea a Programului Național de depistare precoce al cancerului mamar în Republica Moldova	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină; Centrul Național de Management în Sănătate	

Obiectivul specific III. Asigurarea accesului a cel puțin 80% dintre pacienții cu cancer la servicii calitative de diagnostic, tratament și îngrijire continuă pînă în anul 2025

3.1. Fortificarea capacității, eficienței și calității serviciului oncologic la nivel național

3.1.1	Evaluarea capacităților pentru diagnosticarea și tratamentul cancerului	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină	IMSP Institutul Oncologic, conform ordinului Ministerului Sănătății, a demarat elaborarea Standardului Operațional de Proceduri pentru serviciul oncologic, care va clarifica nivelurile de competență, capacitățile instituționale și mecanismele de interconexiune între structuri. Implementarea acestuia va permite evaluarea obiectivă a activității și optimizarea calității serviciilor oncologice la nivel național. Instituția prioritizează colaborarea profesională și schimbul de experiență, organizând conferințe, seminare și proiecte comune pentru implementarea rezultatelor cercetărilor în practică. Au fost semnate acorduri de cooperare cu Centrul Republican N.N. Aleksandrov și Institutul Internațional de Cercetare în Prevenție, și se planifică colaborări multilaterale cu Institutul Regional de Oncologie Iași pentru consolidarea capacităților instituționale și preluarea bunelor practici. Un domeniu prioritar îl reprezintă dezvoltarea tehnologiilor moderne de diagnostic și tratament în medicina nucleară, inclusiv utilizarea PET-CT, pentru creșterea performanței actului medical și îmbunătățirea accesului pacienților la investigații și terapii oncologice avansate.
3.1.2	Evaluarea sistemului de finanțare al serviciului și procesul financiar (tarifarea) pentru estimarea costului per pacient atît în tratament de ambulator, cît și spitalicesc, în baza protocoalelor clinice aprobate	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		În 2017–2018, Ministerul Sănătății, împreună cu CNAM, a inițiat un proiect pentru estimarea costurilor reale ale serviciilor medicale, pentru fundamentarea unui sistem de finanțare mai echitabil și sustenabil. Studiul a permis revizuirea metodologiei de stabilire a tarifelor și a calculului costului unui minut de serviciu medical (modificări HG nr. 1020/2011). La IMSP Institutul Oncologic, au fost instituite comisii pentru selectarea pacienților în tratamente costisitoare, atît în staționarul de zi, cît și în regim de internare, conform Ordinului nr. 37/2018, asigurând un proces transparent, echitabil și fundamentat medical.
3.1.3	Reorganizarea serviciului oncologic la nivel național inclusiv al Institutului Oncologic (accesul geografic la	Ministerul Sănătății; Institutul	Centrul Național De Management În Sănătate;	Pentru consolidarea accesului echitabil la servicii oncologice, IMSP Institutul Oncologic a creat trei secții consultative regionale (Nord, Centru, Sud) și un mecanism de monitorizare a morbidității oncologice, asigurând supraveghere eficientă și intervenții rapide. Curatorii

	chirurgie, oncologie medicală /hematologie /tratament pediatric și radioterapie), în baza evaluării capacităților și a sistemului de finanțare	Oncologic	Organizațiile neguvernamentale	raionali au fost desemnați pentru coordonarea traseului pacientului, facilitarea comunicării între nivelurile primar, raional și terțiar și creșterea continuității îngrijirilor. Începând cu 2018, aplicarea prevederilor actualizate ale Legii nr. 411/1995 (Cap. V, art. 41 ¹) a consolidat cadrul legal pentru asistența medicală a pacienților oncologici, clarificând responsabilitățile instituțiilor și garantând accesul la servicii specializate.
3.2. Sporirea calității, abilităților și competențelor cadrelor medicale, inclusiv îmbunătățirea programelor de instruire a specialităților în oncologie; dezvoltarea și implementarea programului de instruire pentru personalul medical din asistența medicală primară				
3.2.1	Evaluarea și îmbunătățirea programului academic de instruire pentru toate specialitățile în oncologie	Ministerul Sănătății Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Institutul Oncologic	Organizații internaționale	Catedra de Oncologie a fost reorganizată, iar HGRM privind bazele clinice ale USMF „Nicolae Testemițanu” este în curs de modificare. La IMSP Institutul Oncologic au fost deschise baze clinice suplimentare pentru chimioterapie, radioterapie, oncologie pediatrică și citologie, consolidând componenta didactică și integrarea educației cu activitatea clinică și de cercetare. Curriculumul pentru pregătirea radioterapeuților a fost actualizat pentru alinierea la standardele moderne. Nomenclatorul specialităților pentru rezidențiat a fost propus a fi modificat (Ordin MS nr. 175/2015), excluzând „Oncologie” și incluzând: Chirurgie oncologică, Oncologie medicală, Radioterapie și Oncologie și hematologie pediatrică. Catedra de Morfopatologie va contribui la instruirea rezidenților și doctoranzilor în anatomie patologică, consolidând capacitățile de diagnostic morfopatologic. Nomenclatorul revizuit al specialităților medicale a fost aprobat de Ministerul Sănătății, reflectând necesitățile actuale ale sistemului și standardele profesionale.
3.2.2	Examinarea nomenclatorului: Recunoașterea specialităților oncologice și specialităților asociate	Ministerul Sănătății	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Centrul Institutul Oncologic	
3.2.3	Implementarea programului de instruire pe următoarele module: prevenire; diagnostic precoce; diagnostic; tratament; îngrijiri paliative	Ministerul Sănătății	Institutul Oncologic	Prin Ordinul MSMPS nr. 1092/01.10.2018, au fost confirmate patru categorii superioare de calificare pentru medici oncologi, hematologi, transfuziologi și radioterapeuți, dintre care trei la IMSP Institutul Oncologic și unul la Spitalul Raional Comrat, consolidând competența profesională în oncologie. În 2018, numeroși specialiști au beneficiat de credite EMC în diverse domenii, inclusiv hematopatii (35 medici), îngrijiri paliative pediatrice (12), diagnostic cito-morfologic și tratament cancer de sân (47), radioprotecție (15), farmacovigilență (1), chirurgia de o zi (4), medicină fizică și reabilitare (1), management hemotransfuzional (3), citologie/citopatologie cervicală (8), gastroenterologie și hepatologie (1), și hepatologie pentru oncologi (8).
3.2.4	Dezvoltarea și implementarea unui plan de instruire în centre europene pentru formatori naționali în domeniul diagnosticului și tratamentului	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemi-		În cadrul planului de instruire în centre de excelență, IMSP Institutul Oncologic a desfășurat multiple stagii și programe pentru consolidarea competențelor personalului. În noiembrie 2017, șapte angajați au urmat instruire la Centrul N.N. Alexandrov, iar doi medici au fost instruiți la Institutul Regional de Oncologie Iași, preluând bune practici în managementul oncologic. În 2018–2019, dl Iu. Sidelnicov a urmat masteratul în fizică medicală la University of Aberdeen, sprijinind dezvoltarea radioterapiei și a siguranței radiologice. Totodată, doi medici ginecologi au fost instruiți și certificați în colposcopie de British Society for Colposcopy and Cervical Pathology, iar doi formatori naționali în medicina de familie au

		țanu”		fost pregătiți pentru susținerea programelor de screening cervical, asigurând sustenabilitatea instruirii la nivel național.
3.2.5	Pregătirea cadrelor medicale (medici și laboranți) în morfopatologie oncologică și radiologie pentru asigurarea funcționării laboratoarelor morfologice	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”		IMSP Institutul Oncologic a consolidat competențele personalului prin vizite științifice și programe de instruire națională și internațională. O vizită-cheie a avut loc la Centrul Oncologic din Praga, axată pe managementul serviciului radioterapeutic și standarde moderne. În 2018, instruirea a inclus sesiuni practice oferite de producători, precum JIKA, și actualizarea cunoștințelor în patologia ginecologică (Ordin MSMPS nr. 1175/2018). Au fost finalizate programe de formare în medicina de laborator (10 persoane), anatomie patologică (1), oncologie (6) și radiologie/imagistică medicală (16). Educația medicală continuă a inclus cursuri online, cofinanțate de UNFPA și SDC, precum „Actualizarea practică a histopatologiei ginecologice” (43 credite, 7 persoane) și „Citologie/Citopatologie cervicală” (43 credite, 10 persoane). Catedra de Morfopatologie a desfășurat și programe aprobate de educație continuă: „Morfopatologia generală și oncomorfologia” – 100 credite, „Probleme actuale în citologie” – 75 credite, asigurând astfel creșterea expertizei în diagnostic și tratament oncologic și menținerea standardelor înalte de practică profesională.
3.3. Ajustarea activităților științifice în toate domeniile de control ale cancerului la standardele internaționale				
3.3.1	Asigurarea accesului la sursele de informații medicale și subscrieri la resursele electronice Internaționale („HINARI” etc.)	Institutul Oncologic	Parteneri internaționali	Biblioteca IMSP Institutul Oncologic a fost conectată la trei surse principale de informații medicale, inclusiv platforma internațională HINARI, asigurând accesul specialiștilor la resurse actualizate pentru practica clinică și cercetare. Această măsură a consolidat suportul informațional, facilitând dezvoltarea competențelor profesionale și creșterea calității actului medical.
3.3.2	Realizarea cercetărilor științifice și recunoașterea rezultatelor acestora la nivel internațional: - proiecte aplicative - proiecte fundamentale	Institutul Oncologic; Ministerul Sănătății; Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”	Academia de Științe a Moldovei	În perioada 2016–2017, IMSP Institutul Oncologic a derulat 9 proiecte instituționale (1 fundamental și 8 aplicative), un proiect de stat și un proiect de transfer tehnologic, vizând cercetarea fundamentală și aplicativă în oncologie. Printre principalele proiecte se numără studii asupra: carcinoamelor zonelor de joncțiune, cancerului laringian, gastric, colorectal, mamar și de col uterin, precum și al tumorilor osoase și ale țesuturilor moi la copii și adulți. Proiectele au fost completate de granturi doctorale internaționale și teze de doctorat, inclusiv în cadrul EURASIA 2016 LONG TERM (Universitatea Bergen, Norvegia) și Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș”, abordând subiecte precum markeri moleculari predictivi, rezistența la chimioterapie și biomarkeri prognostici în carcinom scuamocelular.
3.3.3	Extinderea participării în studii clinice (în special cele internaționale)	Institutul Oncologic; Ministerul Sănătății; Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”	Parteneri internaționali	2016-2017 - participări în studii clinice internaționale: Ordin MS nr. 64 din 17.02.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: 56021927PCR1019: Eudra nr. 2015-004044-19” Ordin MS nr. 68 din 17.02.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: 56021927PCR1020: Eudra nr. 2015-003691-72” Ordin MS nr. 73 din 17.02.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: TP0001: Eudra nr. 2015-003984-12” Ordin MS nr. 174 din 18.03.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: BAY 94-9343/18327; Eudra CT nr. 2015-003897-33” Ordin MS nr. 292 din 20.04.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: BAY 94-9343/18326; Eudra CT nr. 2015-004303-23” Ordin MS nr. 577 din 08.07.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: OAS-

				13DOC-PK Ordin MS nr. 803 din 17.10.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: MDV3800-04” Ordin MS nr. 838 din 27.10.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: HBT001- BE-01” Ordin MS nr. 842 din 28.10.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: G1T28-02” Ordin MS nr. 931 din 29.11.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic: G1T38-02” Ordin MS nr. 1021 din 19.12.2016 „Cu privire la efectuarea studiului clinic:MDV3800-13”.
3.4. Asigurarea accesului pacienților cu cancer la medicamente esențiale și tehnologii pentru diagnosticarea și tratamentul de calitate				
3.4.1	Elaborarea listei naționale a medicamentelor oncologice esențiale, în baza recomandărilor Organizației Mondiale a Sănătății	Ministerul Sănătății; Compania Națională de Asigurări în Medicină	Institutul Oncologic	În 2017, cadrul național pentru medicamentele oncologice a fost actualizat conform standardelor internaționale. A fost elaborată Lista națională a medicamentelor oncologice esențiale, aliniată recomandărilor OMS, și a fost revizuit Regulamentul anterior (Ordin MS nr. 144/2011), propunându-se un document actualizat care să asigure accesul pacienților la terapii eficiente și sigure.
3.4.2	Procurarea medicamentelor conform listei naționale pentru a asigura accesul a cel puțin 80% din pacienții oncologici la medicamentele esențiale	Ministerul Sănătății; Compania Națională de Asigurări în Medicină	Institutul Oncologic	În 2017, IMSP Institutul Oncologic a organizat achiziția centralizată a medicamentelor oncologice, asigurând pacienții cu tratamente conform protocoalelor naționale. Bugetul pentru medicamente antineoplazice a crescut de la 9 la 18 milioane lei, permițând furnizarea continuă a Herceptin, Paclitaxel și Avastin. Programele internaționale GIPAP/MAS au oferit gratuit Imatinib și Nilotinib, iar algoritmul de includere în tratamentul cu Trastuzumab pentru cancer mamar HER2 pozitiv a fost implementat, standardizând criteriile clinice și accesul la terapii inovative.
3.4.3	Elaborarea procedurilor standard de diagnosticare utilizate în oncologie	Ministerul Sănătății; Compania Națională de Asigurări în Medicină	Institutul Oncologic	În anul 2017, IMSP Institutul Oncologic a elaborat și aprobat, prin Ordin IMSP IO nr. 164 din 25.10.2017, Standardul de Proceduri Operaționale „Distribuirea preparatelor medicamentoase antineoplazice, calea de administrare perorală (internă), pacienților pentru administrare în condiții de ambulator”, cod P.O.C. 1/17 – CCD. Acest standard a fost implementat pentru a asigura administrarea sigură și eficientă a tratamentelor antineoplazice în ambulatoriu. Totodată, au fost revizuite și ajustate 17 Protocoale Clinice Naționale (PNC) în domeniul oncologic, iar pentru completarea cadrului de bune practici au fost elaborate și prezentate spre aprobare 6 protocoale clinice noi. Pentru îmbunătățirea procesului de dezvoltare și actualizare a PNC, au fost elaborate 102 protocoale clinice instituționale și 33 proceduri operaționale standard, contribuind la standardizarea actului medical și la creșterea calității serviciilor oncologice oferite pacienților.
3.4.4	Implementarea auditului calității procedurilor de diagnostic al cancerului în baza procedurilor standard	Ministerul Sănătății; Centrul Național de Management în Sănătate	Institutul Oncologic	În baza Ordinului intern nr. 158/20.10.2017 și Ordinului MS nr. 519/29.12.2008, a fost realizat un audit complex al Secției Anatomie Patologică pentru a verifica conformitatea activității cu normele în vigoare și a îmbunătăți calitatea serviciilor medicale. Conform Ordinului IMSP IO nr. 133/27.12.2016, Comisia curativă de control evaluează periodic documentația și respectarea Protocoalelor Clinice Naționale, elaborând recomandări pentru asigurarea standardelor ridicate de act medical.
3.4.5	Elaborarea și implementarea mecanismului de asigurare a calității pentru chirurgie, oncologie medical și	Ministerul Sănătății	Institutul Oncologic	În conformitate cu Ordin IMSP IO nr. 133 din 27.12.2016, Comisia curativă de control efectuează evaluări trimestriale și semestriale privind corectitudinea completării documentației medicale și respectarea procesului curativ în conformitate cu prevederile

	radioterapie, inclusiv realizarea auditelor interne			Protocoloalelor Clinice Naționale (PCN). În baza acestor evaluări, comisia formulează recomandări și propuneri menite să asigure buna funcționare a secțiilor și prestarea actului medical la standarde înalte de calitate.
3.4.6	Realizarea auditului extern calitativ, comprehesiv în diagnosticul radiologic de către Agenția Internațională Atomică Energetică	Ministerul Sănătății	Institutul Oncologic	În august 2017, IMSP Institutul Oncologic a prezentat raportul de audit privind activitatea secțiilor și proceselor medicale, propunând măsuri pentru îmbunătățirea calității actului medical. Ca urmare, a fost inițiat un proiect de optimizare a serviciilor oncologice în colaborare cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA), adresat Ministerului Sănătății, Guvernului și Institutului. În 2018, expertul Irena Koniarova (SÚRO) a evaluat pregătirea fizicienilor medicali și a recomandat elaborarea unui curriculum clinic în Radioterapie. Totodată, la Viena, în noiembrie 2018, AIEA a apreciat progresul proiectului MOL 6010 și implementarea activităților conform termenelor stabilite, subliniind dezvoltarea capacităților naționale de radioterapie.
3.4.7	Efectuarea Studiilor privind satisfacția pacientului	Ministerul Sănătății	Institutul Oncologic	La IMSP Institutul Oncologic, chestionarele trimestriale privind satisfacția pacienților, aplicate aleatoriu după profil oncologic, au evaluat percepția acestora asupra serviciilor medicale. Rezultatele au arătat: 88% satisfacție față de profesionalismul personalului medical; 48% au solicitat îmbunătățirea condițiilor de cazare; 36% au semnalat dificultăți în accesarea investigațiilor primare; 9% au dorit menținerea integrității profesionale a actului medical. Analiza a ghidat implementarea unor măsuri pentru optimizarea calității serviciilor și experienței pacienților.

3.5. Fortificarea Institutului Oncologic și instituirea în baza acestuia a Centrului Național de Referință (CNR) în Oncologie în Republica Moldova

3.5.1	Crearea Centrului Național de Referință pentru Program (de diagnostic, tratament, îngrijiri paliative și educație) la Institutul Oncologic	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Centrul Național de Management în Sănătate Organizația Mondială a Sănătății	Este în procedură de elaborarea a regulamentului și mecanismului de conlucrare.
3.5.2.	Asigurarea laboratorului morfopatologic al institutului oncologic cu personal medical și dispozitive, conform standardelor	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Compania Națională de	La IMSP Institutul Oncologic, au fost achiziționați reactivi pentru testele imunohistochimice, folosiți în evaluarea histogenezei tumorale și imunofenotiparea cancerului de sân și a patologiilor limfoproliferative, sporind precizia diagnostică și optimizarea tratamentului. În 2020, au absolvit programele de pregătire: 10 rezidenți în Medicina de laborator și 1 în Anatomie patologică.

			Asigurări în Medicină	
3.5.3.	Procurarea anuală a reactivelor de baza pentru realizarea Analizelor imunohistochimice	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		La IMSP Institutul Oncologic, în 2017, au fost achiziționați reactivi imunohistochimici în valoare de 1.015.126,56 lei (recepționați la 6 iulie), utilizate pentru 106 cazuri și 505 reacții, sporind precizia diagnostică. Achizițiile se realizează anual prin centrul unic pentru asigurarea funcționării continue a laboratoarelor.
3.5.4.	Echiparea laboratorului morfofopatologic în conformitate cu cerințele oncologiei moderne pentru realizarea diagnosticării moleculare	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		În cadrul IMSP Institutul Oncologic, laboratorul de patomorfopatologie a fost dotat cu echipamente esențiale în cadrul proiectului „JICA”, fiind puse în funcțiune și fiind inițiate procedurile de achiziție a reactivilor necesari pentru activitatea laboratorului. În anul 2018, prin intermediul CAPCS – Centrul pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate, au fost achiziționate 13 dispozitive medicale pentru dotarea laboratorului și a secțiilor clinice, după cum urmează: Mammograf digital portabil – 3 unități; Unitate radiografică digitală pentru torace – 1 unitate; Analizator biochimic automat, 300 teste/oră – 1 unitate; Frigider de laborator, volum mare – 1 unitate; Analizator biochimic semi-automat – 2 unități; Instrument chirurgical pentru sutură mecanică 30 mm, reutilizabil – 2 unități; Instrument chirurgical pentru sutură mecanică circulară, reutilizabil – 1 unitate. Aceste achiziții au permis modernizarea laboratorului și a infrastructurii clinice, facilitând desfășurarea activităților de diagnostic și tratament conform standardelor internaționale.
3.5.5	Crearea laboratorului citogenetic pentru tratamentele complexe oncohematologice	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		La IMSP Institutul Oncologic, Laboratorul Citogenetic, deja operațional, susține trei proiecte științifice în domeniul cercetării și inovației oncologice. Începând cu 2018, activitățile laboratorului au fost integrate în sistemul național de sănătate, cu costuri și tarife actualizate, asigurând finanțare echitabilă și sustenabilă pentru serviciile oferite pacienților.
3.5.6.	Dotarea cu dispozitive radiologice de diagnostic și tratament în conformitate cu standardele stabilite (calculatoare, monitoare medicale, negatoscoape, imprimantă), inclusiv cu tehnologie pentru stocarea și procesarea imaginilor (sistem informațional pentru stocare și imagistică radiologică și sisteme radiologice	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină	În 2017, IMSP Institutul Oncologic a achiziționat și instalat calculatoarele necesare pentru sistemul informațional intraspitalicesc, asigurând gestionarea datelor medicale. Din lipsă de fonduri, dotarea cu monitoare medicale, negatoscoape, imprimante și echipamente de procesare imagistică nu a fost posibilă. Totodată, au fost pregătite cerințele tehnice și lansată licitația pentru un CT de planificare a radioterapiei, cu finalizare planificată în 2018.
3.5.7.	Asigurarea continue Departamentului radiologie cu personal medical si tehnologii moderne : tomografie computerizată, rezonanță magnetică nucleară, conform standardelor	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		În cadrul IMSP Institutul Oncologic, doi tehnicieni radiologi fără specializare primară au fost angajați și, în februarie 2018, au început perfecționarea la Catedra de Radiologie și Imagistică a USMF „Nicolae Testemițanu”. Tot în 2018 a fost elaborat primul curriculum de pregătire pentru tehnicieni radiologi, incluzând imagistică medicală, medicină nucleară și radioterapie, consolidând formarea și dezvoltarea profesională continuă.
3.5.8.	Elaborarea și aplicarea criteriilor pentru tratament în condiții de ambulator a pacienților oncologici	Ministerul Sănătății	Institutul Oncologic	La IMSP Institutul Oncologic au fost stabilite criteriile pentru tratamentul pacienților oncologici în ambulatoriu, integrate în curriculumul postuniversitar pentru medicii de familie, contribuind la standardizarea asistenței primare. Totodată, a fost aprobat Regulamentul de eliberare gratuită a medicamentelor antineoplazice (Ordin IMSP IO nr. 94/07.08.2018 și nr. 21/12.02.2018), facilitând funcționarea Staționarului de zi al CCD. În

				2018, 19% din ședințele de radioterapie au fost realizate pentru prima dată în regim ambulatoriu, sporind accesul pacienților la tratamente complexe fără internare completă.
3.5.9.	Elaborarea Studiului de fezabilitate pentru introducerea transplantului medular în Republica Moldova	Ministerul Sănătății; Institutul oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină Agenția de Transplant Organizația Mondială a Sănătății	La 21.12.2017, IMSP Institutul Oncologic a semnat Contractul nr. 063/17-555-COP pentru realizarea studiului de fezabilitate privind introducerea transplantului medular în Republica Moldova. Studiul a inclus elaborarea Memoriului explicativ și a fazelor I și II ale proiectului, constituind baza pentru planificarea și dezvoltarea infrastructurii necesare implementării acestui serviciu medical avansat.
3.5.10.	Dotarea Departamentului radioterapie al Institutului Oncologic: Tomografie Compiuterizată simulator, echipament de asigurare a calității; 3 acceleratoare liniare cu funcții de radioterapie cu intensitate modulată, imagini ghidate în radioterapie, radioterapie stereotactică, Radiochirurgie, Brahiterapie 3D; - dispozitive de fixare; - construcția buncherului nou pentru 2 acceleratoare liniare.	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		În perioada 02–05.2016, proiectul MOL 6010 – „Establishing a Radiotherapy Department at the Bălți Municipal Hospital” a fost redirecționat către IMSP Institutul Oncologic, în vederea consolidării infrastructurii naționale de radioterapie. În august 2016, experții Agenția Internațională pentru Energie Atomică au efectuat o vizită de evaluare, realizând studiul de fezabilitate pentru serviciul de radioterapie și elaborând caietele de sarcini pentru achiziționarea unui tomograf computerizat simulator, dispozitivelor de fixare a pacienților și modernizarea sistemului informațional.
3.5.11.	Realizarea studiului de fezabilitate privind tratamentul cu iod radioactiv în Moldova	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		
3.5.12.	Organizarea (crearea facilităților pentru tratament cu iod, procurarea izotopului, dispozitivelor și a consumabilelor, instruirea personalului) și prestarea tratamentului cu iod radioactiv în Institutul Oncologic	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic		Au fost elaborate și prezentate propuneri de dezvoltare durabilă în domeniul radioterapiei și medicinei nucleare, oncologie medicală (radiologiei și tratamentului de iod): asigurați o viață sănătoasă și promovați bunăstarea pentru toți la toate vârstele, perioada 2019-2023.
3.6. Dezvoltarea rețelei oncologice naționale				
3.6.1.	Crearea Unităților Oncologice Regionale (unități satelit) în corespundere cu rezultatele evaluării proiectului de fezabilitate (nord și sud)	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; spitalul mun. Bălți; Spitalul raional Cahul	Compania Națională de Asigurări în Medicină; autoritățile publice locale	Ca primă etapă a implementării Programului Național de Control al Cancerului, IMSP Institutul Oncologic, împreună cu MSMPS, au desemnat curatori raionali și asistență zonală pentru regiunile Nord, Centru și Sud. Aceștia au efectuat vizite în instituțiile medicale raionale pentru a informa personalul despre obiectivele programului și metodologiile de screening cervical, colorectal și de depistare precoce a cancerului mamar. În cadrul vizitelor au fost identificate probleme, propuse soluții și discutate modalități de colaborare interdisciplinară și interinstituțională, pentru optimizarea fluxurilor de prevenție și diagnostic precoce.

3.6.2.	Dotarea laboratoarelor regionale cu dispozitive necesar pentru efectuarea examenului histologic conform standardelor	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; spitalul mun. Bălți; Spitalul raional Cahul	Compania Națională de Asigurări în Medicină; autoritățile publice locale	Cu suportul tehnic al Fondul ONU pentru Populație în Republica Moldova, în contextul implementării Planului de Acțiuni, IMSP Institutul Oncologic a realizat următoarele: - Îmbunătățirea cadrului normativ prin includerea leziunilor precanceroase depistate prin screening și a afecțiunilor oncologice maligne confirmate în lista maladiilor social-condiționate, asigurând astfel acoperirea financiară a tratamentului din fondurile de asigurare obligatorie de asistență medicală, atât în ambulator, cât și în staționar. - Studierea experienței Irlandei privind organizarea eficientă a serviciilor de citologie și histopatologie, esențiale pentru stabilirea și confirmarea diagnosticului în cadrul screeningului cervical.
3.6.3.	Dotarea Unităților Oncologice Regionale cu dispozitive medicale pentru imagistică, monitoare medicale, negatoscoape și tehnologii pentru tratament specific	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Spitalul mun. Bălți, Spitalul raional Cahul	Compania Națională de Asigurări în Medicină; autoritățile publice locale	

Obiectivul specific IV. Dezvoltarea serviciilor paliative și a celor de reabilitare și asigurarea accesului pacienților cu cancer la aceste servicii

4.1. Asigurarea accesului garantat al pacienților cu cancer la echipament pentru îngrijire și medicamentele esențiale pentru durere și îngrijiri paliative

4.1.1.	Evaluarea și revizuirea actelor normative cu referire la accesul la opioide	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Compania Națională de Asigurări în Medicină	Prestatori servicii paliative; organizații neguvernamentale	În perioada 2017–2018, IMSP Institutul Oncologic a realizat reforme importante în domeniul îngrijirilor paliative: • Elaborarea raportului de evaluare a unităților cu paturi paliative din spitalele raionale; • Revizuirea prescrierii și utilizării opioidelor prin Ordinul nr. 88/2017; • Actualizarea și completarea listei medicamentelor esențiale, inclusiv opioide compensate; • Elaborarea și actualizarea Protocoalelor Clinice Naționale (PCN 279 și PCN 135); • Inițierea unui grup de lucru pentru revizuirea actelor normative privind accesul la medicamente pentru durere.
4.1.2.	Elaborarea și implementarea mecanismului de estimare a necesităților de medicamente pentru îngrijirea paliativă în țară	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină; Comisia Națională Antidrog	În perioada 2017–2018, IMSP Institutul Oncologic a elaborat și implementat acte normative și recomandări metodice pentru îngrijirile paliative: Ordin MS nr. 268/31.08.2017 – estimarea necesarului de opioide în îngrijiri paliative; Ordin MSMPS nr. 620/18.05.2018 – algoritm de distribuire a exoprotezelor mamare post-mastectomie; Ordin MSMPS nr. 1492/14.12.2018 – instrucțiuni privind gestionarea pungilor colectoare pentru stome intestinale. Aceste măsuri au standardizat managementul durerii, tratamentul paliativ și distribuția dispozitivelor medicale pentru pacienți.

4.1.3.	Procurarea cantității și formelor de medicamente în corespundere cu mecanismul de estimare a necesităților elaborat	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Compania Națională de Asigurări în Medicină; Comisia Națională Antidrog	Începând cu 2017, în baza Ordinului MS nr. 268 din 31.08.2017, fiecare IMSP este responsabilă de estimarea anuală a necesarului de opioide pentru îngrijirea paliativă. Estimarea și achiziția se realizează în colaborare cu Centrul de Achiziții Publice, cu evaluarea trimestrială și semestrială a stocurilor, organizarea licitațiilor și distribuirea medicamentelor. În 2018, au fost achiziționate integral (100%) cantitățile estimate pentru cele 13 tipuri și forme medicamentoase esențiale, inclusiv morfină și omnopon. Procesul include colectarea datelor de la IMSP raionale conform Protocolului Clinic Național „Durerea în cancer”, elaborarea listei naționale și transmiterea acesteia spre aprobare MSMPS, redistribuirea stocurilor pentru prevenirea epuizării și planificarea necesarului pentru anul următor.
4.1.4.	Asigurarea pacienților cu minimumul necesar de dispozitive și consumabile pentru îngrijirile paliative (WC mobile, scaune cu roțile, punți stomice, echipament fixare, etc.) în conformitate cu prevederile legislației în vigoare	Ministerul Sănătății	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei; Autoritățile locale; Compania Națională de Asigurări în Medicină; Organizații nonguvernamentale	În 2017, pacienții colostomizați au fost asigurați integral (100%) cu punți colectoare, fiind achiziționate și distribuite centralizat din fondurile AOAM peste 45 000 unități, conform dispozițiilor Ministerului Sănătății. În 2018, au fost distribuite aproximativ 80 000 punți colectoare pentru stome și au fost asigurate 1 580 pacienți cu proteze mamare. În 2019, distribuția a fost limitată (circa 6,5% din necesar prin stocuri și ajutoare materiale), fiind repartizate peste 22 000 punți colostomice și 10 170 urostome. Totodată, Secția de protezare oromaxilofacială a deservit 107 pacienți și a acordat 232 consultații. În 2020, situația s-a îmbunătățit semnificativ: au fost distribuite 144 010 punți colostomice (circa 92% din necesar prin achiziții centralizate) și 1 700 urostome (100% acoperire). Au fost recepționate 1 216 exoproteze mamare și eliberate 957, iar Secția de protezare oromaxilofacială a realizat 92 proteze/exoproteze, contribuind la reabilitarea funcțională și estetică a pacienților oncologici.
4.2. Dezvoltarea competențelor în controlul durerii și îngrijirii paliative				
4.2.1.	Crearea în Institutul Oncologic a Centrului de Referință în Îngrijiri Paliative pentru pacienții cu cancer	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Prestatori servicii; Organizații nonguvernamentale	IMSP Institutul Oncologic a fost desemnat instituție responsabilă pentru implementarea Programului Național de Control al Cancerului, inclusiv pentru coordonarea activităților de îngrijiri paliative la nivel național. Deși exercită funcțiile unui centru național de coordonare, instituției nu i-a fost acordată oficial denumirea de „Centru”. Tentativa de atragere a fondurilor pentru crearea formală a unui centru dedicat în cadrul IMSP IO nu a avut succes, iar în 2020 procesul a fost amânat. Institutul a continuat, însă, să îndeplinească responsabilitățile programului la nivel național.

4.2.2.	Elaborarea și implementarea Cursului de baza de instruire profesionala în îngrijirea paliativă, inclusiv personalului medical din asistență medicală primară și persoanelor implicate în tratamentul bolnavilor de cancer	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Prestatori servicii îngrijiri paliative; Organizații nonguvernamentale	Dezvoltarea Îngrijirilor Paliative la IMSP Institutul Oncologic (2017–2019) 1. Educație universitară: Disciplina „Îngrijirea paliativă” (cod S.09.O.084) introdusă în anul V la USMF „Nicolae Testemițanu” (2017). Module: „Medicină paliativă” – 60 ore; „Îngrijiri paliative și managementul durerii” – 120 ore. 2. Educație postuniversitară și rezidențiat: Curriculum rezidențiat Medicina de familie (an II, 10 zile) și Oncologie (cod 0912.1.38) actualizat. 3. Instruire profesioniști: 2017: 3 cursuri (40 ore) pentru >130 medici de familie. Proiect de instruire în tratamentul durerii conform Protocolului Clinic Național „Durerea în cancer” în așteptare. 4. Educație Medicală Continuă: Programe: „Îngrijiri paliative în asistența primară” – 75 credite + 8 CUSIM. „Reabilitarea și tratamentul paliativ în oncologie” – 100 credite. 2019: cursuri perfecționare „Îngrijiri paliative” și „Reabilitare medicală” – 156 ore; 42 lucrători medicali instruiți. 5. Standardizare și granturi: Elaborat Standardul serviciilor de îngrijiri paliative. Fonduri atrase prin grant „Sensibilizarea și creșterea cererii pentru managementul adecvat al durerii în îngrijiri paliative în R. Moldova” (activități 2019)
--------	---	---	---	---

4.3. Lărgirea accesului pacienților la servicii multidisciplinare de îngrijiri paliative de calitate

4.3.1.	Extinderea rețelei de serviciu specializate de îngrijiri paliative în raioanele și localitățile țării	Ministerul Sănătății	Prestatori servicii îngrijiri paliative; Institutul Oncologic; Organizații nonguvernamentale; Parteneri externi	La nivel național, paturi pentru îngrijiri paliative sunt disponibile în toate spitalele raionale, asigurând acoperire teritorială în întreaga Republică Moldova. Cu toate acestea, în 2020 nu au fost create servicii regionale noi în domeniu. Principalele impedimente țin de insuficiența personalului instruit și motivat pentru recalificare, precum și de necesitatea consolidării serviciilor raionale cu componente specializate. În acest context, IMSP Institutul Oncologic a elaborat proiectul Conceptului-cadru de organizare a Serviciului Raional de Îngrijiri Paliative (SRIP), document aflat în proces de aprobare.
4.3.2.	Elaborarea unui mecanism de cooperare în domeniul îngrijirilor paliative între instituțiile medicale, societatea civilă și serviciile de asistență socială	Ministerul Muncii; Protecției Sociale și Familiei	Compania Națională de Asigurări în Medicină; Congresul autorităților publice locale	A fost elaborat documentul „Principiul Integrat de Îngrijiri Paliative” și avizat un program pilot Hospice Angelus Moldova, cu integrarea serviciilor la domiciliu, spital și ambulatoriu. În paliativa pediatrică, Proiectul ADAPT a publicat două articole în Cancer (2020). Colaborări internaționale: MagicHome – 23 familii cazate; Little People România – activități online și Gala de Crăciun pentru peste 200 de copii, promovând prioritățile Planului European de Combatere a Cancerului.
4.3.3.	Completarea echipelor multidisciplinare de îngrijiri paliative existente cu specialiștii necesari (slujitori de cult, asistenți sociali, psihologi, etc.)	Ministerul Sănătății; Ministerul Muncii; Protecției Sociale și Familiei	Compania Națională de Asigurări în Medicină; prestatori servicii; reprezentanți ai bisericilor	În 2020, cele 222 paturi de îngrijiri paliative din spitalele raionale funcționează cu personal insuficient: doar 77 din 173,5 angajați au competențe în domeniu, iar serviciile nu au fost suplimentate cu cadre noi.
4.3.4.	Revizuirea și actualizarea costurilor serviciilor de îngrijire paliativă oferite de serviciile specializate în	Ministerul Sănătății	Prestatori Servicii	În 2020, costurile serviciilor de îngrijiri paliative au fost revizuite, fiind incluse în Planul de activitate MSMPS 2021, iar un grup de lucru a fost constituit pentru ajustarea finanțării la nevoile reale ale serviciilor.

	îngrijirea paliativă			
4.3.5.	Crearea parteneriatelor de colaborării între instituțiile medicale, societatea civilă și serviciile sociale pe problemele îngrijirii paliative și la sfârșit de viață	Societatea de Îngrijiri Paliative ; prestatori servicii	Ministerul Sănătății; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei; Reprezentanți ai bisericilor; Autoritățile publice locale; Organizații nonguvernamentale	Elaborarea „Principiului integrat de îngrijiri paliative” are drept scop crearea unei platforme naționale de coordonare între instituții și organizații, inițiată în parteneriat cu Fundația Soros Moldova și Asociația Națională de Tratament Paliativ. Procesul este însă încetinit de volumul mare al activităților curente. În sprijinul pacienților, IMSP Institutul Oncologic: - colaborează cu Asociația Magic, oferind cazare gratuită la MagicHome pentru copiii bolnavi de cancer și familiile lor (23 familii în 2020); - cooperează cu Asociația Little People România pentru desfășurarea activităților terapeutice și educaționale online dedicate copiilor oncopediatrici, organizarea Galei de Crăciun online (peste 200 de tineri) și promovarea priorităților Planului European de Combatere a Cancerului.

4.4. Dezvoltarea sistemului de reabilitare pentru pacienții cu cancer și supraviețuitori

4.4.1.	Evaluarea necesităților esențiale, inclusiv în asistența psihologică, în reabilitarea pacienților cu cancer și a supraviețuitorilor	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; prestatori servicii	IMSP Institutul Oncologic a realizat evaluarea și acoperirea necesităților de reabilitare oncologică: Exoproteze mamare: -Lista de așteptare (2017): 2.870 pacienți, 1.606 au primit proteze; suplimentare 2018: 645 pacienți, total necesar estimat 2.049. -2.051 exoproteze achiziționate în 2018, 1.580 distribuite conform Ordinului MS nr. 620/2018, 612 eliberate prin IMSP IO. -Servicii de protezare și psihologie: -Secția OMF: 87 pacienți deserviți, 88 proteze realizate. -Serviciul psihologic reglementat prin Ordin IMSP IO nr. 184/2017, cu 3 posturi de psiholog. Reabilitare oncologică: -Curs „Principii contemporane în reabilitarea pacienților oncologici” (2 săptămâni), lansat 2018. -Grup de lucru pentru raportul general privind necesitățile de reabilitare (exoproteze, punji colostome, servicii psihologice), inițiat în 2016, cu raport parțial pentru exoproteze finalizat în 2017.
4.4.2.	Elaborarea și implementarea unui plan de dezvoltare a sistemului de reabilitare în oncologie	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Prestatori serviciilor îngrijiri paliative; Organizații nonguvernamentale	Planul nu a fost elaborat

Obiectivul specific V. Îmbunătățirea și asigurarea funcționării Registrului de Cancer conform recomandărilor Agenției Internaționale pentru Cercetări în Domeniul Cancerului.

5.1. Îmbunătățirea capacităților și asigurarea funcționalității Registrului de Cancer				
5.1.1.	Elaborarea și implementarea regulamentului de activitate Registrului de Cancer în baza recomandărilor partenerilor externi	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Organizația Mondială A Sănătății	A fost elaborat și implementat Regulamentul de activitate al Registrului de Cancer la nivelul IMSP Institutul Oncologic, care reglementează relațiile cu instituțiile medico-sanitare și condițiile de raportare a cazurilor oncologice. Documentul a fost dezvoltat în baza recomandărilor experților Organizația Mondială a Sănătății, Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene și European Network of Cancer Registries (Raport privind înregistrarea cancerului în Republica Moldova, 16.03.2017). În 2018 a fost ajustat cadrul normativ pentru înregistrarea Sistemului Informațional „Registrul Național de Cancer” și au fost organizate ședințe de analiză a funcționalității și raportării. În 2019, activitățile s-au axat pe definitivarea proiectului Hotărârii de Guvern privind organizarea și funcționarea Registrului, cu integrarea avizelor și înaintarea documentației spre aprobare.
5.1.2.	Elaborarea și implementarea formularului de raportare a cazurilor de cancer	Institutul Oncologic; Centrul Național de Management în Sănătate	Organizația Mondială a Sănătății	A fost aprobat intern formularul de raportare pentru cazurile de cancer. Instituțiile medico-sanitare au primit scrisori informative și exemplare ale formularului, însoțite de instrucțiuni pentru completare și transmitere.
5.1.3.	Introducerea clasificării maladiilor oncologice conform Clasificării Internaționale a Maladiilor pentru Oncologie ediția 3-a și Stadiul Tumorii ediția a 7-a	Institutul Oncologic; Centrul Național de Management în Sănătate	Organizația Mondială a Sănătății	Un compartiment distinct a vizat implementarea clasificării maladiilor oncologice conform Clasificării Internaționale a Maladiilor pentru Oncologie, ediția a III-a (ICD-O-3), precum și stadializarea tumorilor conform TNM, ediția a 7-a. Pe parcursul anului 2019 a fost introdusă clasificarea CIM03 - codul morfologic și topografic și TNM ediția a 7.
5.1.4.	Importul, în măsura posibilității, a datelor din cadrul registrului existent în noul Registrul de Cancer	Ministerul Sănătății Institutul Oncologic		În 2016 au fost importate peste 70% din datele vechi ale Cancer Registrului în versiunea electronică a Registrului Național de Cancer. În 2019, au fost importate toate datele rămase din vechiul registru, pentru perioada 2010–2015, însă unele informații lipsesc: morfologia, codul personal (2010–2014), detalii privind tratamentul, stadiul bolii și certitudinea diagnosticului.
5.1.5.	Dotarea Registrului de Cancer cu echipament (facilităților tehnice, mobilier, articole de birotică, consumabile etc.) cu asigurarea funcționalității acestuia, inclusiv a serviciului de mentenanță	Ministerul Sănătății Institutul Oncologic		Spațiul Registrului Național de Cancer este funcțional și dispune de utilitățile necesare conform standardelor. Pe parcursul anului 2018 au fost asigurate doar consumabilele (foi A4, cerneală, birotică), dotarea tehnică fiind din 2016–2017, iar mobilierul provine din anii 1990–2000.
5.2. Instruirea personalului din serviciul Registrul de Cancer				
5.2.1.	Elaborarea și aprobarea Regulamentului de activitate a Registrului de Cancer	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Centrul Național de Management		A fost elaborat și aprobat la nivelul IMSP Institutul Oncologic Regulamentul de activitate a Registrului de Cancer, care urmează a fi aprobat prin Hotărâre de Guvern. Documentul a fost realizat în colaborare cu Centrul Național de Management în Sănătate.

		în Sănătate		
5.2.2.	Elaborarea standardelor de personal ale Registrului de Cancer	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic	Organizația Mondială a Sănătății	Standardele de personal ale Registrului de Cancer au fost elaborate și aprobate. Instruirea periodică a vizat angajații IMSP Institutul Oncologic, personalul Registrului Național de Cancer și specialiștii serviciilor oncologice din teritoriu, concentrându-se pe procesul de raportare a cazurilor de cancer.
5.2.3.	Instruirea personalului Registrului de Cancer, a specialiștilor responsabili de serviciu oncologic din teritoriu, medicilor de familie	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Centrul Național de Management în Sănătate		Totodată, specialiștii IMSP IO au participat la sesiuni de instruire privind experiența SUA și Belarus în dezvoltarea Registrului de Cancer Pediatric, inclusiv în cadrul St. Jude Global Childhood Cancer Analytics Resource and Epidemiological Surveillance System.
5.3. Crearea platformei informaționale a registrului de Cancer				
5.3.1.	Elaborarea documentației tehnice referitoare la platforma informațională tehnologică a Registrului de Cancer	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Centrul Național de Management în Sănătate	Organizația Mondială a Sănătății	Documentația tehnică pentru platforma informațională a Registrului Național de Cancer este în curs de inițiere. În 2018, IMSP Institutul Oncologic a devenit parte a Acțiunii Comune Parteneriatul Inovativ pentru Acțiuni de Control al Cancerului (iPAAC), care reunește 24 de țări europene și derulează 10 activități principale. Parteneriatul urmărește implementarea abordărilor inovative în controlul cancerului, inclusiv prin realizarea „Foi de parcurs” CanCon. IMSP IO contribuie la acțiunea WP7, axată pe dezvoltarea și optimizarea sistemelor informaționale, asigurând funcționalitatea și mentenanța Registrului Național de Cancer.
5.3.2 .	Testarea într-o regiune/ raion pilot, cu îmbunătățirea ulterioară a acesteia	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Centrul Național de Management în Sănătate	Organizația Mondială a Sănătății	Obiectivul principal este „cartografierea” cancerului și integrarea datelor într-o platformă modernă, permițând: generarea de rezumate și rapoarte periodice pentru monitorizare; colectarea și analiza datelor calitative și cantitative privind cancerul în Republica Moldova; ajustarea informațiilor conform indicatorilor și standardelor UE.
5.3.3.	Aplicarea la nivel național a platformei informaționale tehnologice a Registrului de Cancer	Ministerul Sănătății; Institutul Oncologic; Centrul Național de Management în Sănătate	Organizația Mondială a Sănătății	